

N:o 7.

Af herr **V. Vahlin**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande större bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet, m. m.*

Under senare år hafva flera motioner framlagts för Riksdagen, i syfte att för vårt lands arbetarebefolkning underlätta tillfället att förvärfva jordegendom. Hur berättigadt detta önskningsmål än må vara, torde dock en annan dermed sammanhängande fråga i ännu högre grad vara förtjent af Riksdagens allvarliga uppmärksamhet: nemligen att söka förekomma, att icke den redan befintliga sjelfegande jordbruksbefolkningen i en del af våra provinser allt mer försvinner, för att ersättas med osjelfständiga bolagsunderlydande. Alla de beaktansvärda skäl, som tala för de förstnämnda förslagen, ega i ännu högre grad betydelse för det senare; liksom det äfven framgår af sakens egen natur, att den senare frågans lösning bör föregå den förras.

För flere af Riksdagens ledamöter torde det icke vara känt, i hvilken stor utsträckning icke blott skogbärande mark utan äfven hela egendomar i landets nordligare provinser inköpas af de stora sågverksbolagen derstädes. I följd häraf eger en fortgående förminskning af de sjelfegande jordbrukarnes antal rum, och det finnes ingen anledning att förvänta, att detta förhållande skall i flera trakter af vårt land, exempelvis öfre Dalarne, upphöra förr, än all jord der öfvergått till bolagsegendom.*

Jag torde icke behöfva framhålla, af hvilken betydelse för land och folk det skulle vara, om den nu sjelfegande allmogen i flera af våra provinser skulle nedsjunka till den osäkra och osjelfständiga ställningen af bolags-

* Af den köpeafhandling, hvarigenom Stora Kopparbergs Bergslags fastigheter försåldes till det nuvarande aktiebolaget med samma namn, framgår — för att lemna bevis från en församling — att af Sollerö sockens 75,000 tunnland skog mer än 20,000 under en tid af ungefär 6 år från enskildes ego öfvergått i bolags, och att under samma tid icke få köp äfven af inegor derstädes för bolags räkning egt rum.

underlydande. Följderna häraf i sedligt, rättsligt, politiskt och ekonomiskt hänseende ligga så i öppen dag, att jag skall inskränka mig att endast i ett fall påvisa de betänkliga olägenheter ett öfvermäktigt bolagsvälde är egnadt att medföra. Godtyckliga, eller som sådana ansedda, åtgärder, vidtagna af bolagens tjenstemän, kunna redan nu endast undantagsvis af den, som deraf drabbas, lagligen beifras. Besväret och kostnaderna för en utdragen rättstvist, för bolagen försvinnande obetydligheter, äro åter för den enskilde, i synnerhet med så svag ekonomisk ställning, som de flesta jordegare i öfre Dalarne innehafva, ofta fullständigt ruinerande. Erfarenheten om denna säkerhet för lagliga påföljder af öfvergrepp kan åtminstone icke vara egnad att hos bolagens tjenstemän utveckla en större aktsamhet om andras rätt för fall, der bolagens intressen komma i delo med enskildes.

Det är otvifvelaktigt, att genom bolagsinstitutionen möjliggjorts en ekonomisk utveckling, som, minst hos oss, på annat sätt kunnat komma till stånd. Men redan deraf, att dessa korporationer ega en kraft, som är ojemförligt större än de enskilda personernas, framgår sjelfklart, att de under vissa förhållanden gent emot dessa kunna komma att verka förtryckande. Då staten medgifvit dessa bolag personlighetens fulla rätt i flesta fall, men deremot i väsentligt fall fritagit delegarena från fullt ansvar, lär det äfven åligger staten att tillse, det icke dessa institutioners välde så utsträcket, att det medför för vårt folk följder, som synas hota att blifva af större menligt inflytande för det samma, än af de ekonomiska fördelarne kan uppvägas.

Är det förhållandet konstateradt, att en verklig fara hotar vårt land i följd af bolagens obegränsade utvidgningsförmåga åtminstone i ett hänseende, nemligen att underlägga sig jordbruksfastighet, så lär Riksdagen hvarken vilja eller berättigadt kunna lemna denna sak utan uppmärksamhet, därför att utfinnandet af medel att på så sätt och i sådana fall begränsa bolagens besittningsrätt, att bestämdt skadliga ytterligheter förekommas men den för en större företagsamhet nödiga kraften bibehålles, icke är någon lättlost uppgift.

Af de åtgärder, som härför kunna ifrågasättas, synes mig den inskränkning i jordegande öfver en viss gräns, som af en väl afvägd progressiv beskattning måste framtvingas, vara den enklaste och tidsenligaste.

Jag anser emellertid olämpligt att i det outredda skick frågan nu första gången förelägges Riksdagen anförä skäl, vare sig för lämpligheten af denna åtgärd eller att på förhand söka upptaga till bemötande någon af de invändningar, som mot hvilken åtgärd som helst till rättande af här öfverklagade förhållanden sannolikt skola anföras. Det är först sedan ett tillräckligt och tillförlitligt statistiskt material blifvit insamladt och förelagdt Riksdagen, som den kan sättas i tillfälle att öfverskåda och till sin fulla

betydelse uppskatta den föreliggande frågan, liksom äfven att med full insigt bedöma de medel, som för dess lösning kunna finnas bäst afvägda.

Då en dylik uppgift emellertid svårligen af enskild motionär lär kunna fyllas, har jag därför velat föreslå Riksdagen att i skrifvelse till Kongl Maj:t anhålla,

det Kongl. Maj:t ville infordra och för Riksdagen framlägga uppgift på den jordbruksfastighet, som af större bolag eges i de provinser af vårt land, der skogsafverkning i mer betydande utsträckning förekommer, äfvensom statistiska uppgifter, utvisande tillväxten af denna bolagsegendom och den sjelfegande jordbrukareklassens deraf orsakade förminskning i samma trakter; samt att Kongl. Maj:t ville, för så vidt de inhemtade upplysningarne sådant föranleda, för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser, afsedda att begränsa möjligheten för bolag att underlägga sig jordbruksfastighet till hvilken utsträckning som helst.

— Stockholm den 22 januari 1892.

V. Vahlin.

— I denna motion instämma:

S. M. Olsson.

Ollas A. Ericsson.

And. Olsson

i Mårdäng.

D. Persson.

A. Göransson.

E. Norman.